

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

Педагогічний інститут

ПОГОДЖЕНО
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
» 2017 р.

ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
ЗІ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «СІМЕЙНИЙ ПЕДАГОГ»

галузі знань 0101 Педагогічна освіта
напряму підготовки 6.010102 Початкова освіта
освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

УХВАЛЕНО

на засіданні Вченої ради
Педагогічного інституту
(протокол № 8 від 26.04. 2017)

Секретар Вченої ради

 Н.М. Голота

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри початкової освіти
(протокол № 11 від 05 квітня 2017)

Завідувач кафедри

 С.М. Мартиненко

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пріоритетним завданням комплексного кваліфікаційного екзамену для студентів спеціальності «Початкова освіта» освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» є перевірка відповідності рівня їхньої підготовки Галузевому стандарту з вищої освіти за напрямом підготовки 6.010102 «Початкова освіта». Державна атестація є свідченням готовності майбутнього фахівця до реформування національної системи освіти, пошуків найбільш результативних та ефективних методів навчально-виховної діяльності, підвищення рівня педагогічної культури та майстерності.

Комплексний кваліфікаційний екзамен має інтегративний характер, що об'єднує дисципліни «Методика роботи сімейного педагога», «Технологія роботи сімейного педагога в зарубіжних країнах», «Організація дозвілєвої діяльності в сім'ї», «Технології педагогічної взаємодії вчителя з батьками».

Основними критеріями програми комплексного кваліфікаційного екзамену є рівень компетентності випускників, раціональне поєднання теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці, визначення стану фахової компетентності майбутнього сімейного педагога, що відповідає його освітньо-кваліфікаційній характеристиці, сприяє виявленню відповідного рівня фундаментальної та спеціальної підготовки.

Виходячи з кваліфікаційних характеристик освітніх програм підготовки фахівців ОКР «бакалавр», випускник має володіти системою знань про:

- основи сімейної педагогіки як науки і як практичної діяльності;
- особливості історичного розвитку сім'ї та шлюбу в Україні та зарубіжних країнах;
- специфіку сімейного виховання, стилі спілкування, типові проблеми, які можуть виникати у батьків при неправильному вихованні дітей та шляхи їх вирішення;
- організацію методичної роботи та планування роботи сімейного педагога з різними категоріями сімей;
- специфіку педагогічної взаємодії вчителя з батьками, напрями роботи школи з батьками: педагогічна освіта батьків (просвіта), залучення батьків до виховної роботи з дітьми;
- методику підготовки та проведення традиційних і нетрадиційних форм роботи з батьками;
- діагностичну роботу вчителя з батьками з метою корекції сімейних відносин;
- зміст, завдання, методику виховання дітей в українській сім'ї та за кордоном;
- форми, методи, технології соціально-педагогічної роботи сімейного педагога з різними категоріями сімей в Україні та зарубіжних країнах;
- сучасний стан соціально-педагогічної роботи у зарубіжних країнах (США, Великобританії, Німеччині, Швеції, Росії, Нідерландах та ін.);
- форми, методи, технології організації дозвілєвої діяльності в сім'ї;
- специфіку організації дозвілєвої діяльності з різними категоріями сімей;
- особливості організації дозвілєвої діяльності в Україні та зарубіжних країнах.

Основним завданням комплексного кваліфікаційного екзамену є виявлення

стану сформованості загальних компетенцій у фахівців ОКР «бакалавр» зі спеціалізації «Сімейний педагог», які охоплюють:

- оволодіння понятійним апаратом, що надає можливість ознайомитися з проблемами, особливостями та перспективами розвитку сучасної сім'ї;
- здатність враховувати специфіку роботи сімейного педагога з різними категоріями сімей;
- досвід аналізу професійних і навчальних проблемних ситуацій, спрямованих на вирішення проблем, які можуть виникати в сім'ї, використовуючи вітчизняний та зарубіжний досвід;
- виявлення професійних та особистісних якостей сімейного педагога, його здатності до самоаналізу та самооцінки педагогічних ситуацій, які мають місце в професійній діяльності.

Формою проведення державної атестації є усна відповідь студентів за екзаменаційними білетами, які складаються з двох питань, побудованих на компетентнісній основі, й передбачають вирішення комплексних кваліфікаційних завдань практичного спрямування, перевірки науково-методичної складової готовності до професійної діяльності; аналіз та вирішення життєвих та освітніх ситуацій в сім'ї, що потребує соціально-педагогічної підтримки; добір форм, методів та технологій організації дозвіллевої діяльності відповідно до мети, особливостей сім'ї і реальної ситуації.

Під час проведення державної атестації важливо виявити вміння випускника реалізувати здобуті теоретичні знання в практичній діяльності, прогнозувати наслідки педагогічного впливу на сім'ю, виконувати функцію фасилітатора у сімейних відносинах, володіти технологіями роботи сімейного педагога з сім'ями, педагогічною культурою та майстерністю.

МЕТОДИКА РОБОТИ СІМЕЙНОГО ПЕДАГОГА

Історія сімейної педагогіки

Історичний аспект розвитку шлюбно-сімейних стосунків. Сімейна педагогіка як частина соціальної педагогіки, її предмет, завдання. Зв'язок сімейної педагогіки з іншими науками.

Особливості організації роботи сімейного педагога

Функції сімейного педагога. Форми роботи сімейного педагога з сім'ями. Зміст роботи соціального педагога з проблемними сім'ями. Система роботи сімейного педагога з молоддю родиною.

Характеристика соціально-педагогічної діяльності сімейного педагога

Зміст і структура професійно-етичної культури сімейного педагога. Комунікативні особливості діяльності сімейного педагога. Діяльність сімейного педагога у роботі з родинами.

Методика сімейного виховання

Умови ефективного сімейного виховання. Завдання, зміст і методика виховання дітей у родині. Методи сімейного виховання: характеристика методів формування свідомості особистості; характеристика методів формування досвіду поведінки; характеристика методів стимулювання діяльності і поведінки. Методики виховання дитини у домашньому оточенні. Методика проведення соціально-психологічного тренінгу. Сімейне консультування як засіб психологічної корекції взаємин між батьками та дітьми. Особливості підготовки сімейного педагога до роботи з обдарованими дітьми в Україні.

Неповна сім'я як соціальна проблема

Типологія сімей. Типи родин залежно від виконуваних ними функцій. Типології сім'ї на основі особливостей спілкування і міжособистісних стосунків. Типологізація родин на основі аналізу наслідків впливу на формування соціальних навичок дитини (за Л.М. Маценко). Специфіка неповної сім'ї. Класифікація неповних сімей.

Види неповних сімей

Характеристика розлучених сімей та їх вплив на виховання дитини. Типи взаємостосунків розлученого подружжя. Методика вивчення дітей із розлучених сімей. Характеристика напівсирітських сімей. Характеристика позашлюбних сімей. Характеристика дистанційних сімей. Материнські неповні сім'ї. Батьківські неповні сім'ї. Проблеми неповних сімей. Вплив сім'ї на формування характеру дитини.

Виховний потенціал сім'ї

Функції сучасної сім'ї. Депривація батьківської/материнської любові та її наслідки. Стилі батьківського впливу. Типологія батьківства/материнства. Проблеми сімейних стосунків. Особливості та перспективи розвитку сучасної родини.

Специфіка вирішення проблем в різних типах сімей

Проблеми сімей: психолого-педагогічні, соціально-економічні. Психологічний клімат в сім'ях. Специфіка роботи сімейного педагога з різними типами родин (благополучні, неблагополучні, зовні благополучні, сім'ї групи ризику). Соціально-педагогічна робота в закладах інтернатного типу.

Соціально-педагогічна робота з сім'єю, яка виховує дитину з обмеженими можливостями

Періоди, які протікають у психологічному стані батьків, що викликані народженням дитини з обмеженими можливостями. Відношення батьків до дітей з обмеженими можливостями. Проблеми: пов'язані з недоліками фінансового і матеріального забезпечення; інформаційного забезпечення; нормативно-правового забезпечення; проблеми освіти; спілкування. Рівень соціально-рольової адаптації сім'ї. Вирішенні проблем виховання й розвитку дитини з обмеженими можливостями.

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ СІМЕЙНОГО ПЕДАГОГА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Теоретичні аспекти виникнення соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах

Соціально-економічні та політичні передумови розвитку соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах. Соціальна допомога в давніх суспільствах. Розвиток соціально-педагогічної роботи в середньовічній Європі. Виникнення та розвиток шкіл підготовки соціальних працівників. Соціальний педагог сімейного типу. Шлюб та сім'я: погляди науковців. Шлюбно-сімейні відносини в Давньому Римі та Античній Греції. Шлюбно-сімейні відносини Стародавньої Індії. Європейський шлюб у Середньовіччі та епоху Відродження. Сімейні цінності американського суспільства. Еволюція сучасних форм сімейно-шлюбних відносин.

Сімейне виховання за кордоном у працях педагогів та науковців

Про особливості виховання в сім'ї (П. Ф. Лесгафт). Вклад Е. Дюркгейма, Ч. Кулі та З.Фрейда в соціологію шлюбу та сім'ї. О. Конт та Ф. Ле-Пле про шлюб та сім'ю. Роль батьків у вихованні дітей молодшого шкільного віку (М. Колеман). Складність відносин сучасних сімей (Е. Дж. Черлін). Взаємодія сім'ї та школи (А. Т. Хендерсон, К. Л. Мепп). Педагогічні погляди на сімейне виховання Б. Спока. Особливості зв'язків між батьками та дітьми (Е. Кейсі).

Правова доктрина в країнах романо-германської та англо-американської правових сімей: порівняльний аналіз

Поняття «правова сім'я». Особливості романо-германської та англо-американської правової сім'ї. Загальна характеристика романо-германської

правової сім'ї. Особливості англо-американської правової сім'ї. Звичай в англо-американській правовій сім'ї.

Соціальне обслуговування сім'ї та дітей в зарубіжних країнах

Шведський досвід роботи з сім'єю. Специфіка діяльності служб захисту дітей від насильства в сім'ї у США. Британська технологія роботи з сім'єю. Соціальне обслуговування сім'ї в Німеччині.

Сучасні вимоги до підготовки працівників соціальної сфери до роботи з сім'ями

Підготовка кадрів соціальних працівників у Великобританії. Підготовка соціальних працівників у Німеччині. Система підготовки соціальних працівників у Японії. Специфіка підготовки соціальних працівників у Франції. Підготовка соціальних працівників у Швеції. Підготовка соціальних працівників в Ізраїлі. Особливості підготовки соціальних педагогів в Росії. Спільне та відмінне у підготовці соціальних працівників за кордоном.

Піклування та соціально-правовий захист дітей за кордоном

Особливості роботи дитячих соціальних служб. Робота з сім'ями та дітьми як пріоритетний напрям діяльності соціальних служб США. Підрозділи дитячих соціальних служб. Види підтримки сімей та їх дітей. Проблеми взаємодії соціальних працівників та сімей. Робота з неповними сім'ями. Послуги з надання допомоги сім'ям у вихованні та догляді за дітьми. Контактна модель роботи з сім'єю в Швеції. Мостова сім'я як форма влаштування дітей у Великобританії.

Сучасний стан системи опіки дітей-сиріт за кордоном

Проблема дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування за кордоном. Стан опіки дітьми-сиротами у Білорусії та Польщі. Сутність роботи багатопрофільних центрів у Великобританії. Функції прийомної (фостерної) сім'ї у Великобританії. Технології соціально-педагогічної роботи з фостерною сім'єю в країнах зарубіжжя. Форми опіки над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування у США.

Соціально-психологічна допомога сім'ям в зарубіжних країнах

Сучасні зарубіжні педагогічні виховні концепції. Співробітництво школи та сім'ї у провідних країнах світу. Особливості сімейної терапії у зарубіжній психології. Основні школи сімейної психотерапії. Новітні підходи до сімейного консультування за кордоном. Організаційні форми благодійництва в сучасній світовій практиці. Специфіка та напрями благодійної роботи з вразливими сім'ями.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СІМ'І

Дозвілля і дозвіллева діяльність як галузь наукового знання

Педагогічна сутність дозвілля та дозвіллевої діяльності. Наукові підходи до класифікації дозвілля. Організація дозвілля як соціально-педагогічна потреба. Провідні чинники впливу на потреби людини у сфері дозвілля. Дозвіллева

діяльність як важливий елемент виховання. Зміст і структурні компоненти дозвіллевої діяльності. Функції дозвіллевої діяльності. Принципи організації дозвіллевої діяльності.

Соціально-історичні особливості розвитку дозвіллевої діяльності

Історичні аспекти становлення і розвитку української педагогіки дозвілля. Народна педагогіка Київської Русі – основа вітчизняної школи дозвілля. Зародження та розвиток дозвіллевих форм діяльності в XIII – XVII ст. Культурно-дозвіллева діяльність різних станів суспільства у XVIII – XIX ст. Історико-культурний аналіз дозвілля та дозвіллевої діяльності наприкінці XIX – 90-ті роки XX ст. Зарубіжний досвід становлення педагогіки дозвілля. Зародження культурно-дозвіллевої діяльності в епоху Античності. Розвиток дозвіллевої діяльності в епоху Середньовіччя. Дозвілля в епоху Відродження та Просвітництва. Дозвіллева діяльність Нового часу. Сучасний стан організації культурно-дозвіллевої діяльності в країнах зарубіжжя.

Управління сферою дозвілля

Дозвілля в контексті культурної політики. Державний сектор управління дозвіллевою сферою. Дозвіллеві об'єднання добровільного сектору. Багатоаспектність проблеми формування культури дозвілля в українському суспільстві. Інституціональна модернізація культурно-дозвіллевої сфери в Україні. Система підготовки фахівців сфери дозвілля. Професійна майстерність спеціаліста сфери дозвілля. Підвищення кваліфікації фахівців сфери дозвілля. Сучасні проблеми підготовки фахівців для сфери дозвілля. Підготовка кадрів дозвіллевої сфери у зарубіжних країнах.

Основи методики культурно-дозвіллевої діяльності

Методика культурно-дозвіллевої діяльності як феномен. Форми і методи організації дозвілля різних категорій сімей. Умови організації дозвілля. Фактори, що впливають на вибір видів дозвілля. Зміст технологій культурно-дозвіллевої діяльності. Соціально-педагогічні умови функціонування технологій культурно-дозвіллевої діяльності. Особливості реалізації культурно-дозвіллевих технологій. Соціально-психологічна атмосфера в закладах культурно-дозвіллевої діяльності.

Суспільний і культурний потенціал дозвілля

Культура індивідуального і суспільного дозвілля. Етичні засади дозвілля. Індустрія дозвілля як соціально-культурний феномен. Складові індустрії дозвілля: індустрія товарів культурного призначення, індустрія туризму, індустрія розваг, індустрія аудіо- і відеопродукції.

Сучасні культурно-дозвіллеві процеси

Культурно-дозвіллеві процеси: сутність та основні характеристики. Групи культурно-дозвіллевих процесів. Детермінанти сучасних культурно-дозвіллевих процесів. Сучасний стан дозвіллевої сфери в Україні: соціально-педагогічний аспект. Психологічне призначення відпочинку. Проблема вільного часу та дозвілля сімей. Українська практика проведення вільного часу в родинях.

Дозвіллева робота з сім'ями

Дозвілля як фактор формування духовної культури сім'ї. Функції сімейного дозвілля. Особливості організації дитячого та сімейного дозвілля. Правила сімейного дозвілля. Ігрова діяльність в системі культурно-дозвіллевої діяльності молодших школярів. Структура народних ігор. Сезонно-обрядові ігри. Тематичні ігри. Поняття ігрової програми. Технологія організації ігрових програм та конкурсів.

Основи проектування та проведення індивідуально-сімейних форм організації дозвілля

Сім'я як аудиторія культурно-дозвіллевої діяльності. Родинне дозвілля у структурі культурно-дозвіллевої діяльності. Підсистема домашніх індивідуально-сімейних форм реалізації дозвілля. Святкова культура в системі дозвіллевої діяльності. Організація родинних свят: структура, основні етапи підготовки та проведення. Театральні дійства в структурі свята. Домашній театр.

ТЕХНОЛОГІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ

Українська сім'я в сучасних соціоекономічних умовах

Стратифікація суспільства та її вплив на сучасну сім'ю. Характеристика сім'ї як інституту виховання в умовах сьогодення. Дитина і соціум, як об'єкти соціальної педагогіки.

Етика сімейних стосунків та виховання

Завдання, зміст і методика виховання дітей в сім'ї. Психологія стосунків у сім'ї. Стилі виховання. Характеристика методів та прийомів виховання дітей в сім'ї. Типи неправильного виховання: неприйняття, гіперсоціальний, тривожно-промисловий, егоцентричний. Тестові завдання для батьків щодо визначення типу сімейного виховання. Умови успішного сімейного виховання.

Педагогічна взаємодія і механізм співробітництва вчителя з батьками

Суть педагогічної взаємодії. Класифікація методів педагогічної взаємодії. Красномовство вчителя як інструмент педагогічного впливу. Педагогічна взаємодія вчителя з батьками молодших школярів.

Формування партнерської співпраці школи та сім'ї

Напрями роботи школи з батьками: педагогічна освіта батьків (просвіта) та залучення батьків до виховної роботи з дітьми. Традиційні і нетрадиційні форми роботи з батьками. Удосконалення взаємодії вчителя і батьків шляхом використання інтерактивних форм роботи.

Взаємодія педагога та сім'ї у розв'язанні проблем виховання особистості

Права та обов'язки батьків або осіб, які їх замінюють. Методи та форми роботи педагога з батьками учнів у розв'язанні проблем виховання. Форми

залучення батьків до виховної роботи. Умови ефективної взаємодії вчителя і батьків. Діагностика результативності педагогічної взаємодії школи та сім'ї.

Діагностична робота вчителя з батьками

Етапи роботи педагога з сім'єю. Роль сім'ї у виховній системі В. О.Сухомлинського. Діагностика сім'ї та сімейного виховання. Методики діагностування сім'ї. Методика контактної взаємодії педагога з батьками.

Соціально-педагогічні аспекти в роботі з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах

Напрями роботи педагога з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах. Напрями роботи з педагогічно неспроможними, пасивними, антипедагогічними родинами. Прийомна сім'я – позитивне соціальне середовище розвитку дитини.

Теоретичні засади технологізації соціально-педагогічної роботи

Характеристика технологічних напрямків соціально-педагогічної роботи. Технологія соціально-педагогічної діяльності з різними типами сімей. Соціальні технології: медіація, сімейна групова нарада, мережева зустріч.